

Розділ 8

Логарифмічні рівняння

Рівняння вигляду $\log_a x = b$, де $a > 0$ і $a \neq 1$ називається найпростішим логарифмічним. А взагалі, можна сказати, трансцендентне рівняння, хоч один член якого містить змінну під знаком логарифма, називається логарифмічним.

Одним із способів розв'язування логарифмічних рівнянь є застосування основної логарифмічної тотожності $a^{\log_a n = N}$. Наприклад: $4^{\log_{64}(x-3)} + \log_2 5 = 50$.

Розв'язання:

ОДЗ рівняння: $x - 3 > 0$, $x > 3$, $x \in (3; +\infty)$. Перетворимо ліву частину рівняння:

$$4^{\log_{64}(x-3)} + \log_2 5 = 4^{\log_2 5} = 4^{\log_{64}(x-3)} \cdot 4^{\log_2 5} = (\sqrt[3]{64})^{\log_{64}(x-3)} \cdot (2^2)^{\log_2 5} =$$

$$\left(64^{\frac{1}{3}}\right)^{\log_{64}(x-3)} \cdot 2^{2\log_2 5} = 64^{\frac{1}{3}\log_{64}(x-3)} \cdot 2^{\log_2 5^2} = 64^{\log_{64}(x-3)^{\frac{1}{3}}} \cdot 2^{\log_2 25} = (x-3)^{\frac{1}{3}} \cdot 25.$$

Дане рівняння має вигляд: $(x-3)^{\frac{1}{3}} \cdot 25 = 50$, $(x-3)^{\frac{1}{3}} = \frac{50}{25}$, $(x-3)^{\frac{1}{3}} = 2$,

$\left((x-3)^{\frac{1}{3}}\right)^3 = 2^3$; $x-3 = 8$, $x = 11$. $11 \in \text{ОДЗ}$. Але не завадить зробити перевірку.

Якщо $x = 11$, то $4^{\log_{64}(11-3)} + \log_2 5 = 4^{\log_{64} 8} + \log_2 5 = 4^{\frac{1}{2}} \cdot 4^{\log_2 5} = 2 \cdot 2^{\log_2 25} = 2 \cdot 25 = 50$.
 $50 = 50$. $x = 11$ – корінь рівняння.

Відповідь: 11.

В процесі розв'язування логарифмічних рівнянь можлива поява сторонніх коренів, а тому перевірка доцільна у всякому випадку.

Доброю підмогою є формула $\log_a N = \frac{\log_b N}{\log_b A}$ переходу від однієї основи

логарифмів до іншої, яка значно спрощує розв'язування тригонометричних рівнянь.

Наприклад, $2\log_x 25 - 3\log_{25} x = 1$.

Розв'язання:

ОДЗ: $x \in (0; 1) \cup (1; +\infty)$. $2 \cdot \frac{\log_{25} 25}{\log_{25} x} - 3 \cdot \log_{25} x = 1$; $\frac{2 \cdot 1}{\log_{25} x - 3 \cdot \log_{25} x} = 1$;

Позначимо: $\log_{25} x = y$, тоді $\frac{2}{y} - 3y - 1 = 0$; $\begin{cases} 3y^2 - y + 2 = 0; \\ y \neq 0; \end{cases} \quad D = 1 + 24 = 25$;

$y_1 = \frac{1-5}{-6} = \frac{2}{3} \in \text{ОДЗ}$. $y_2 = \frac{1+5}{-6} = -1 \notin \text{ОДЗ}$. $\log_{25} x = \frac{2}{3}$; $x = 25^{\frac{2}{3}}$.

Відповідь: $x = 25^{\frac{2}{3}}$.

Розв'яжемо таке рівняння: $x^{1-\frac{1}{3}\lg x^2} - \frac{1}{\sqrt[3]{100}} = 0$.

Розв'язання:

Піднесемо обидві частини рівняння до квадрату: $\left(x^{1-\frac{1}{3}\lg x^2}\right)^2 = \left(\frac{1}{\sqrt[3]{100}}\right)^2$;

$$(x^2)^{1-\frac{1}{3}\lg x^2} = \frac{1}{\sqrt[3]{10000}}; \text{ Про логарифмуємо з основою 10:}$$

$$\left(1 - \frac{1}{3}\lg x^2\right)\lg x^2 = \lg(10)^{-\frac{4}{3}}; \quad \left(1 - \frac{1}{3}\lg x^2\right) \cdot \lg x^2 = -\frac{4}{3};$$

Позначимо $\lg x^2 = y$, тоді $\left(1 - \frac{1}{3}y\right)y + \frac{4}{3} = 0$; $y - \frac{1}{3}y^2 + \frac{4}{3} = 0 \mid \cdot 3$, $3y - y^2 + 4 = 0$,

$y^2 - 3y - 4 = 0$. За теоремою Вієта маємо:

$y_1 = -1$; $y_2 = 4$. Повертаючись до заміни, дістанемо:

$$\lg x^2 = -1; \quad x^2 = 10^{-1};$$

$$x^2 = \frac{1}{10}; \quad x_1 = -\frac{1}{\sqrt{10}}; \quad x_1 = -\frac{1}{\sqrt{10}}; \quad x_2 = \frac{1}{\sqrt{10}}; \quad \lg x^2 = 4; \quad x^2 = 100; \quad x_3 = 100; \quad x_4 = -100.$$

Відповідь: $\frac{1}{\sqrt{10}}$; 100.

$$\sqrt{\log_x \sqrt{5x}} = -\log_x 5.$$

Розв'язання:

$$\sqrt{\log_x (\sqrt{5x})^{\frac{1}{2}}} = -\log_x 5; \quad \sqrt{\frac{1}{2}\log_x 5 + \frac{1}{2}\log_x x} = -\log_x 5; \quad \sqrt{\frac{1}{2}\log_x 5 + \frac{1}{2}} = -\log_x 5;$$

Піднесемо обидві частини до квадрату:

$$\frac{1}{2}\log_x 5 + \frac{1}{2} = (-\log_x 5)^2 \mid \cdot 2; \quad \log_5 x + 1 = 2\log_x^2 5;$$

Підстановка: $\log_x 5 = Z$, тоді $2z^2 - z - 1 = 0$;
$$\begin{cases} 2\log_x^2 5 - \log_x 5 - 1 = 0; \\ -\log_x 5 \geq 0. \end{cases}$$

$$D = 1 + 8 = 9. \quad Z = -\frac{1}{2}; \quad Z = 1. \quad \begin{cases} \log_x 5 = -\frac{1}{2}, \\ \log_x 5 = 1, \\ \log_x 5 \leq 0. \end{cases}$$

$$x^{-1/2} = 5, \quad \left(x^{-\frac{1}{2}}\right)^{-2} = 5^{-2}; \quad x = \frac{1}{25}; \quad x = 5 - \text{не задовольняє нерівність } \log x^5 \leq 0.$$

Відповідь: $\frac{1}{25}$.

$$\log_x 25 = \frac{1}{\log_{25} x}, \text{ тоді } 2 \cdot \frac{1}{\log_{25} x} - 3\log_{25} x = 1, \quad \frac{2}{\log_{25} x} - 3\log_{25} x = 1. \text{ Введемо нову}$$

змінну $\log_{25} x = y$, $\frac{2}{y} - 3y = 1$, $-3y^2 - y + 2 = 0$, $3y^2 + y - 2 = 0$, $D = 1 + 24 = 25 = 5^2$.

$$y_1 = \frac{-1-5}{6} = -1; \quad y_2 = \frac{-1+5}{6} = \frac{2}{3}. \quad \log_{25} x = -1, \quad x = 25^{-1} = \frac{1}{25}; \quad \log_{25} x = \frac{2}{3};$$

$$x = 25^{\frac{2}{3}} = \sqrt[3]{25^2} = \sqrt[3]{(5^2)^2} = \sqrt[3]{5^4} = \sqrt[3]{5^3 \cdot 5} = 5 \cdot \sqrt[3]{5}.$$

Відповідь: $\frac{1}{25}$; $5 \cdot \sqrt[3]{5}$.

Згадана формула є корисною і при розв'язуванні рівнянь типу:

$$\log_x 3 + \log_{x^2} 9 + \log_{\sqrt{x}} \sqrt{3} = 1.$$

Розв'язання:

О.Д.З: $(0; 1) \cup (1; +\infty)$. Перетворимо кожний член рівняння: $\log_x 3 = \frac{1}{\log_3 x}$;

$$\log_{x^2} 9 = 2 \log_{x^2} 3 = \frac{2}{\log_3 x^2} = \frac{2}{2 \log_3 x} = \frac{1}{\log_3 x}; \quad \log_{\sqrt{x}} \sqrt{3} = \frac{1}{\log_{\sqrt{3}} \sqrt{x}} = \frac{1}{\log_{\frac{1}{3^2}} x^{\frac{1}{2}}} = \frac{1}{\log_3 x}.$$

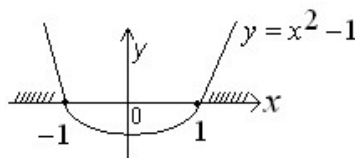
Дане рівняння матиме вигляд: $\frac{1}{\log_3 x} + \frac{1}{\log_3 x} + \frac{1}{\log_3 x} = 1$; $\frac{3}{\log_3 x} = 1$, $\lg_3 x = 3$,

$x = 3^3 = 27$. Відповідь: 27.

Або таке рівняння: $\log_3 \left(2^{\sqrt{x^2-1}} + 1 \right) = 2$.

Розв'язання:

$$\text{О.Д.З: } x^2 - 1 > 0, \quad (x-1) \cdot (x+1) > 0, \\ x \in (-\infty, -1) \cup (1, +\infty)$$

За означенням логарифма числа маємо:

$$2^{\sqrt{x^2-1}} + 1 = 3^2; \quad 2^{\sqrt{x^2-1}} = 9 - 1; \quad 2^{\sqrt{x^2-1}} = 8; \quad 2^{\sqrt{x^2-1}} = 2^3; \quad \sqrt{x^2-1} = 3; \quad x^2 - 1 = 9; \\ x^2 = 10; \quad x_1 = -\sqrt{10}; \quad x_2 = \sqrt{10}.$$

Відповідь: $-\sqrt{10}; \sqrt{10}$.

Завдання для самостійної роботи:

Згадана тотожність необхідна і при розв'язуванні логарифмічних рівнянь типу:

8.1 $10^{\lg^2 x} + x^{\lg x} = 20.$

Відповідь: 0,1; 10.

8.2 $\sqrt{\log_x 5\sqrt{5} + \log_{\sqrt{5}} 5\sqrt{5}} \cdot \log_{\sqrt{5}} x = -\sqrt{6}.$

Відповідь: $\frac{1}{5}$.

8.3 $\log_x x = \log_2 (6 - x^2).$

Відповідь: -3; 2.

8.4 $x^{\log_x (x^2+3)} = -4.$

Відповідь: $x \in \emptyset$.

8.5 $\log_6 (x-1) + \log_6 (5x+3) = 2.$

Відповідь: 3.

8.6 $\log_{\frac{1}{9}} (2x^2 - 2x - 1) = -\frac{1}{2}.$

Відповідь: -1; 2.

8.7 $2 \log_3 (x-2) - \log_3 \left(x^2 - 4x + \frac{28}{9} \right) = 2.$

Відповідь: 1; 3.

8.8 $\log_{x-1} 9 = 2.$

Відповідь: 4.

8.9 $\lg(x^2 - x - 6) + x = \lg(x+2) + 4.$

Відповідь: 4.

- 8.10** $x^{\log_2 x+2} = 8$.   Відповідь: $\frac{1}{8}$.
- 8.11** $\log_x 9x^2 \cdot \log^2_3 x = 4$.   Відповідь: $3; \frac{1}{9}$.
- 8.12** $\lg^2 x = 1$.   Відповідь: 0,1; 10.
- 8.13** $\frac{1}{\log x - 6} + \frac{5}{\log x + 2} = 1$.   Відповідь: $10^2; 10^8$.
- 8.14** $\lg(x^{\lg x}) = 1$.   Відповідь: 0,1; 10.
- 8.15** $\sqrt{2 \lg(-x)} = \lg \sqrt{x^2}$.   Відповідь: $-100; -1$.
- 8.16** $\log_x(125x) \cdot \log^2_{25} x = 1$.   Відповідь: $5; 5^{-4}$.
- 8.17** $\lg(x+1) - \frac{1}{2} \lg(2x-3) - \lg \sqrt{x-3} = \frac{1}{2} - \lg \sqrt{2}$.   Відповідь: $\frac{11}{9}; 4$.
- 8.18** $x^{3-\lg \frac{200}{x}} = 400$.   Відповідь: 0,01; 20.
- 8.19** $x^{3+\lg \frac{20}{x}} = 8000$.   Відповідь: 0,001; 20.
- 8.20** $\sqrt{2 \log_8(-x)} - \log_8 \sqrt{x^2} = 0$.   Відповідь: $-1; -64$.
- 8.21** $3^{\log^2_3 x} + x^{\log_3 x} = 162$.   Відповідь: $\frac{1}{3}; 9$.
- 8.22** $2,5^{\log_3 x} + 0,4^{\log_3 x} = 2,9$.   Відповідь: $\frac{1}{3}; 3$.
- 8.23** $\log_x 9x^2 \cdot \log^2_3 x = 4$.   Відповідь: $\frac{1}{9}; 3$.
- 8.24** $\lg(\lg x) + \lg(\lg x^4 - 3) = 0$.   Відповідь: $\frac{1}{\sqrt[4]{10}}; 10$.
- 8.25** $x^{\lg x-2} = 1000$.   Відповідь: $\frac{1}{\sqrt[3]{100}}; \frac{1}{\sqrt[5]{100}}$.
- 8.26** $\log^2_5 x + 3 \log_5 x - 4 = 0$.   Відповідь: $5; \frac{1}{625}$.
- 8.27** $1 + \log_2(x+5) = \log_2(3x-1) + \log_2(x-1)$.   Відповідь: 3.
- 8.28** $x^{1+\lg x} = 100$.   Відповідь: 0,01; 10.
- 8.29** $14^{\log_7^2} \cdot x^{\log_7 4x} = 2$.   Відповідь: 0,5.